

РОЗДІЛ 1 ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

УДК 94:373. 2(510)“1937/2022”

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.1.1>

Бай ЦЗІШЕН

аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, пр. Науки, 9А, м. Харків, Україна, 61166

ORCID: 0000-0002-6893-5203

Бібліографічний опис статті: Бай Цзішен (2022). Історичний розвиток закладів дошкільної освіти в Китаї (із Другої Світової війни до теперішнього часу). Acta Paedagogica Volyniensis, 1, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.1.1>

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КИТАЇ (ІЗ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ДО ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ)

Дошкільній освіті у Китайській Народній Республіці приділяють досить серйозну увагу, оскільки основи, закладені у дошкільному дитинстві, можуть і повинні стати умовою прогресивного розвитку країни у середньостроковій і довгостроковій перспективі. Сучасна система дошкільної освіти Китаю нині має законодавчу базу, різні види дошкільних випереджень, регламент діяльності у дитячих садках, систему підготовки кадрів для дошкільної освіти, науково-методичну базу тощо. Проте перераховані досягнення стали результатом непростого шляху становлення і розвитку дошкільної освіти на території Китаю. Вивчення історії та відповідних документів дозволило виділити п'ять етапів у становленні системи дошкільної освіти: 1949-1965 рр. - репродуктивний; 1966-1976 рр. - автономний; 1977-2000 рр. – інтегративно-накопичувальний; з 2001 р. і донині - інтегративно-продуктивний. Підставою для виділення етапів послужили такі показники: історико-політичні умови розвитку Китаю; нормативні документи, що регламентують діяльність системи освіти загалом і дитячих садків зокрема; програмно-методичне забезпечення; підготовка професійних кадрів. Очевидно, що на першому етапі вищезазначені показники були або відсутніми, або існують як епізод, виняток. Другий етап характеризується максимальною опорою на досвід розвитку дошкільної освіти у Радянському Союзі, через це і назва цього етапу – репродуктивний. Наступний етап, який співпав із китайською Культурною революцією, згідно з філософським законом «заперечення заперечення» практично нівелював усі досягнення цієї галузі, досягнуті на попередньому етапі. Проте зі зміною політичного клімату в Китаї після 1977 року у дошкільній освіті намітилися серйозні зміни, пов'язані із творчим запозиченням досвіду роботи зарубіжних країн у галузі дошкільної педагогіки. І нарешті у XXI столітті в Китаї стала виразно формуватися своя система дошкільної освіти, яка засвоїла кращі досягнення минулого і сьогодення, але не втратила своєї національної індивідуальності та специфіки.

Ключові слова: дошкільна освіта, дошкільні освітні установи, система освіти, етапи розвитку, репродуктивний етап, автономний етап, інтегративно-накопичувальний етап, інтегративно-продуктивний етап.

Bai JISHENG

Postgraduate Student at the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation, Kharkiv National University of Economics, Nauki Avenue, 9A, Kharkiv, Ukraine, 61166

ORCID: 0000-0002-6893-5203

To cite this article: Bai Jisheng (2022). Historical development of preschool education institutions in China (from the Second World War to the present). Acta Paedagogica Volyniensis, 1, 3–8, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.1.1>

HISTORICAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS IN CHINA (FROM WORLD WAR II TO THE PRESENT TIME)

Preschool education is given much attention to in China, as the foundation built in childhood may and should become the necessary condition for successful development of the country in mid and short term. Contemporary system

of preschool education in China is regulated by certain laws; there are different kinds of preschool institutions; there is a law regulation the work of kindergartens, the system of staff training, scientific and methodological foundation, etc. However these components are the result of a long way of the genesis and development of preschool education in China. The analysis of history made it possible to single out five stages in the genesis of preschool education: 1949–1965 - reproductive; 1966–1976 - autonomous; 1977–2000 - integrative-cumulative; 2001- up to present – integrative-productive.

The basis for these stages were the following: historical and political conditions in China; laws regulating educational system in general and kindergartens in particular; educational programs and teaching methods; teaching staff for educational establishments. It is obvious that in the first stage – propaedeutic – the abovementioned parameters and phenomena are either absent or present in some simple forms, often temporal. The second stage is characterized by the adoption of the Soviet experience in education development, that is why this stage is called reproductive.

The third stage, coinciding with the Cultural revolution in China, according to the law “negation of negation”, brought all the achievement of the previous stage to nought. However, the change of political situation in China after 1977, caused serious changes in the system of preschool education inspired by the achievements in this sphere abroad. Finally, in the XXI century there is a tendency to establish their own educational system in China, which adopts the best achievements of the past, but at the same time it preserves its national identity and specificity.

Key words: preschool education; preschool educational establishments, kindergarten, stages of development, propaedeutic stage, reproductive stage, autonomous stage, integrative-cumulative stage, integrative-productive stage.

Вступ. Прогресивний розвиток будь-якої держави пов'язаний не тільки з економікою, геополітикою, але і з формуванням системи освіти або її окремих рівнів. Не винятком у цьому є і Китай, який має досить своєрідну історію розвитку освіти із найдавніших часів, зокрема процес становлення дошкільної освіти, історія якої у світовій практиці налічує більше двох століть, а в Китаї - наполовину менше.

Уряд Китайської Народної Республіки (КНР) вважає освіту одним із головних умов стабільного економічного розвитку нації, тому вихованню дітей приділяють велику увагу. Сучасний китайський заклад дошкільної освіти (ЗДО) є синтезом освітнього закладу та установою, що надає освітні послуги.

Проте, щоб дійти до сучасного стану, дошкільна освіта у Китаї пройшла непростий, але досить показовий шлях (роботи дослідників Ван Чи, Лісін Чжан, Мен Сяюань, Ч. Ц. Цзун та інших).

Мета. Метою роботи є історико-теоретичне обґрунтування періодів та етапів під час становлення і розвитку системи дошкільної освіти Китаю відповідно до соціокультурного контексту, вивчення сутнісних характеристик кожного періоду. Завданнями роботи є: 1) виявити основні особливості та риси становлення дошкільної освіти у Китаї на різних етапах її розвитку; 2) розглянути хронологію становлення нормативно-правової бази дошкільної освіти та її характеристики.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу досліджень таких науковців, як Ван Чи, Лісін Чжан, Мен Сяюань, Ч. Ц. Цзун (Коротєва, Цин Хе, 2017; Цзун, 2015; Чжан Лісін, 2020;

Ван Лі, 1990) та інших, а також з урахуванням політико-економічного розвитку Китаю виділено п'ять етапів становлення і розвитку китайської системи дошкільної освіти за такими показниками: історико-політичні умови розвитку країни; нормативно-правові документи, що регламентують діяльність системи освіти загалом і ЗДО зокрема; програмно-методичне і кадрове забезпечення роботи ЗДО. З урахуванням вищезазначених показників визначено етапи становлення дошкільної освіти Китаю: перший етап (1903-1948 рр.) – пропедевтичний; другий етап (1949-1965 рр.) – репродуктивний; третій етап (1966-1976 рр.) – автономний; четвертий етап (1977-2000 рр.) – інтегративно-накопичувальний; п'ятий етап (із 2001 р по теперішній час) – інтегративно-продуктивний. Розглянемо більш докладно кожен етап. Перший етап є пропедевтичним, його ми не розглядаємо в межах теми нашої статті.

Другий етап розвитку системи дошкільної освіти Китаю (з 1949 р. по 1965 р.) визначено як репродуктивний. Характерною особливістю цього етапу є запровадження досвіду роботи дошкільних закладів колишнього Радянського Союзу. Завдяки рішенням керівництва КНР освіта в Китаї стає одним із найважливіших напрямків розвитку: створюється система масової дошкільної освіти, переймається радянський підхід до підготовки педагогів ЗДО, у країну направляються радянські фахівці, тоді як багато китайських вихователів проходять стажування в СРСР.

Початок цього етапу розвитку дошкільної освіти прямо пов'язаний зі створенням Китайської Народної Республіки у 1949 році. Ще

одним із значущих рішень влади було збільшення фінансування на навчання дітей і дорослих, у наслідок чого до кінця цього періоду рівень грамотності населення збільшився до 78% (The Reform and Development in Teacher Education in China).

Завдяки допомозі Радянського Союзу у Китаї відбулися значні зміни у педагогічній науці і практиці. Велика кількість радянських науковців і педагогів пропагували в Китаї передовий педагогічний і методичний досвід. У всій країні за допомогою педагогів із країни Рад створювалися експериментальні ЗДО, в роботі яких використовувалися розроблені в СРСР психолого-педагогічні підходи і методичні розробки, завдяки яким відбувалися становлення і розвиток китайської системи дошкільної освіти за такими показниками: історико-політичні умови розвитку країни; нормативно-правові документи, що регламентують діяльність системи освіти загалом і ЗДО зокрема; програмно-методичне і кадрове забезпечення роботи ЗДОУ.

У 1949-1959 роках у китайській освіті працювало понад 760 радянських педагогів, за їхньою допомогою було створено 337 кафедр і майже 560 наукових і методичних лабораторій. У цей період підготовлено понад чотири тисячі аспірантів і семи тисяч педагогів. Водночас підготовку і підвищення кваліфікації у СРСР пройшли більше десяти тисяч китайських педагогів, частина з яких навчалася для роботи у сфері дошкільної освіти (Li Lanqing, 2004).

Посилання на досвід, установки і програми Радянського Союзу були більш ніж продуктивними. За цей період у КНР помітно збільшилася кількість ЗДО (Цзун, 2015).

Головний підсумок цього етапу полягав у тому, що дошкільна освіта в Китаї стала масовою. Педагоги ЗДО мали змогу ознайомитись і перейняти передовий педагогічний досвід та методичні напрацювання, що використовувалися у ЗДО Радянського Союзу. Це – репродуктивний етап. Він став одним із найважливіших напрямків розвитку, під час якого була створена система масової дошкільної освіти, перейнятий радянський підхід до підготовки педагогів ЗДО: у країну направлялися радянські фахівці, тоді як багато китайських вихователів проходили стажування в СРСР.

Третій етап розвитку дошкільної освіти на території Китаю позначено як етап автоном-

ного розвитку (з 1966 по 1976 рік). Часові межі періоду збігаються з «Великою пролетарською культурною революцією», що розглядається сучасними науковцями як соціальний експеримент, ініційований головою комуністичної партії Мао Цзедун і покликаний знову «запалити» революційний дух та очистити партію від «буржуазних елементів». Ч. Ц. Цзун визначає це десятиліття розвитку дошкільної освіти Китаю як етап «аскетично-патріотичного виховання» підростаючого покоління (Цзун, 2015).

У ці роки головною метою всієї системи освіти КНР стала цілеспрямована підготовка підростаючого покоління до засвоєння комуністично-орієнтованої політики країни. Система освіти тих років містила (Мен Сяюань, 2012: 34):

- ЗДО при міських промислових підприємствах, а також при сільських і селищних школах у народних комунах;
- дев'ятирічні школи: молодша школа (п'ять років), неповна середня школа (два роки), повна середня школа (два роки);
- професійні та вищі навчальні заклади, термін навчання в яких становив три роки;
- практику на промислових підприємствах, у сільському господарстві або у військових організаціях.

На цьому етапі коригувався зміст дошкільної освіти, як і всіх інших ступенів, оскільки освітньо-виховний процес будувався з орієнтиром на революційні ідеї. Значущою особистістю, яка була прикладом для наслідування, стає голова Мао Цзедун (Хасан, 2015). Це – автономний етап.

Цей етап визначався як «аскетично-патріотичний». У наступні роки було визнано, що Культурна революція загалом справила руйнівний вплив на життя країни, завела освіту у стан жорстокої кризи, майже знищила систему роботи ЗДО, призвела до зниження рівня розвитку освіти у країні. Критерії розвитку цього етапу - скасування Культурної революції, що призвело не тільки до початку прогресивного розвитку Китаю, але і до четвертого етапу розвитку дошкільної освіти, що припав на період 1977-2000 роки. Тоді відбулося переосмислення підсумків Культурної революції. Ден Сяопін став із 1977 року першим віце-прем'єром, був прихильником розвитку культурних відносин із зарубіжними країнами. Під його керівництвом проходили реформи у системі освіти, дозво-

ливши китайським студентам здобувати вищу освіту за кордоном (Чжан Лісін, 2020).

Цей етап можна позначити як етап інтегративно-накопичувального розвитку як для всієї системи освіти Китаю, так і для дошкільної освіти. Насамперед у ці роки відбулося спрямування розвитку освітньої системи на міжнародні наукові дослідження і досвід, що заклало базові основи сучасної китайської освіти. ЗДО повернулися до методичного забезпечення, апробованого на репродуктивному етапі; почали вивчатися підходи до дошкільного утворення у різних країнах, що стало основою Програми для дитячого садка (1981 р.). У ці роки видаються закони, які послужили основою розвитку сучасної системи освіти, зокрема і ЗДО.

У 1993 році затверджено Програму реформ і розвитку освіти в Китаї і Закон КНР про вчителів; у 1995 році - Закон про освіту; у 1996 році - Закон КНР про професійну освіту та інші документи (Державний середньостроковий і довгостроковий план реформ і розвитку освіти).

Напружені відносини, що склалися між СРСР і КНР на попередньому етапі, призвели до часткового розриву контактів між цими країнами. Китайська система дошкільної освіти більше не прагне до повторення досвіду радянської системи, однак отриманий на репродуктивному етапі досвід продовжує активно використовуватися, хоча і трактується як власні розробки китайських педагогів.

Проголошена у Китаї політика відкритості до світу зумовила розворот і зближення із західними країнами. До кінця позначеного етапу з'являються перші приватні ЗДО, причому особливою популярністю серед приватних дитячих садків користуються садки, створені за системою М. Монтесорі. Виявляється інтерес до класичного західного підходу до дошкільної освіти, проте це було пряме копіювання європейських та американських ЗДО (Wang Victor C. X., 2016).

Навчання і виховання дітей дошкільного віку стало відбуватися з урахуванням китайських традицій і постулатів комуністичного ладу. У 1981 році виходить Програма для ЗДО, в якій поєднано накопичений досвід роботи дошкільної системи загалом, продуктивні міжнародні дослідження, а також облік китайських традицій та особливостей. Програма містила вісім розділів, які орієнтували на відповідні напрями виховання і розвитку дошкільнят: фор-

мування культурно-гігієнічних звичок, фізичне виховання дітей, моральне виховання особистості, розвиток мови, навчання елементарним знанням про природу і суспільство, рахування, музичне виховання, навчання образотворчому вмінню і навичкам (Чжан Лісін, 2019).

Згодом намітилися зміни і у системі підготовки кадрів дошкільної освіти. Знову відкриваються установи із підготовки вихователів, учителів шкіл і викладачів закладів вищої освіти. У Центральному науково-дослідному інституті педагогіки у Пекіні і Національній педагогічній асоціації організовано наукові спільноти для вивчення педагогіки, історії педагогіки, порівняльної педагогіки, дошкільного виховання, викладання китайської мови у школі, викладання іноземних мов із координації педагогічних досліджень (Лунячек В. Е., 2013).

Окрім підготовки педагогів для системи освіти, ці установи розробляли атестації, що згодом вплинуло на розроблення у 1990-х роках Міністерством освіти КНР вимог до вихователів дошкільних установ. Ці дії призвели до поліпшення якості підготовки і підвищення кваліфікації вихователів у ЗДО Китаю. Саме ці нововведення і послужили основою для позначення цього етапу як інтегративно-накопичувального. Внаслідок нововведень у зазначені роки відбулася переоцінка державної політики у галузі освіти, було прийнято рішення про необхідність її реорганізації на основі розробленої нормативно-правової бази, що сприяло розвитку дошкільної освіти Китаю (The Reform and Development in Teacher Education in China). Цей етап є інтегративно-накопичувальним.

Нині (із 2001 року) дошкільна освіта у Китаї перебуває на п'ятому етапі, який можна визначити як етап інтегративно-продуктивного розвитку. Розпочався цей етап із прийняттям Директивної програми із дошкільної освіти (експериментальний варіант) (Директивна програма з дошкільної освіти, експериментальний варіант). Поступовий розвиток системи дошкільної освіти відображено у Державному довгостроковому плані реформ і розвитку освіти, де зазначається, що у період до 2025 року буде введено обов'язкову дошкільну освіту для 100% дітей дошкільного віку (Державний середньостроковий і довгостроковий план реформ і розвитку освіти). Нинішня система дошкільної освіти Китаю охоплює близько 70% дітей дошкільного віку.

Базовим методичним документом для цього етапу є запроваджена у 2001 році Міністерством освіти Китаю Директивна програма дошкільної освіти (експериментальний варіант). Ця програма створена на основі програми 1981 року, але з урахуванням сучасних вимог. Згідно із Програмою на території Китаю працюють три види дошкільних установ: державні дитячі садочки (засновані за ініціативою Міністерства освіти); дитячі садочки, створені та фінансовані державою спільно із будь-яким підприємством; приватні дитячі садки (Державний середньостроковий і довгостроковий план реформ і розвитку освіти). Проте всі вони мають у своїй основі універсальні принципи, представляючи єдину та цілісну систему дошкільного виховання і навчання як загальний цивілізаційний феномен.

Ідеологічний компонент у Програмі знижено, пріоритетом є насамперед націленість на розвиток особистості дитини. Психолого-педагогічну основу програми становлять праці Л. С. Виготського, Ж. Піаже, Г. Гарднера і китайського педагога Дао Сичжи. Програма складається із п'яти розділів, які описують основні напрямки роботи із дітьми дошкільного віку (Чжан Лісін, 2020):

- здоров'я (зміцнення здоров'я, виховання основ здорового способу життя; виховання, засноване на ЗСЖ-правилах і звичках);
- мова (підвищення комунікативної активності, розвиток мовленнєвих здібностей);
- соціальні навички (розвиток упевненості в собі, вміння піклуватися про інших і встановлювати з ними доброзичливі відносини, сприяння розвитку особистості загалом);
- наукові інтереси (стимулювання допитливості та прагнення до отримання знань, розвиток здатності до пізнання);
- мистецтво (формування естетичних почуттів, виховання емоційної чуйності та бажання створювати прекрасне).

Одним із останніх нормативних документів, прийнятих щодо організації роботи ЗДО в Китаї, є видані у 2017 році Правила роботи у закладах дошкільної освіти. Із погляду на організацію роботи ЗДО Китаю варто відзначити, що вони проєктуються на велику кількість дітей - до 250 місць. Групи в таких ЗДО розраховані на 30 дітей і роботу одночасно від двох до чотирьох вихователів і помічників. Щоденна освітня програма для дітей старшого

дошкільного віку розрахована на п'ять занять по 40-45 хвилин. Заняття можуть проводитись у спортивному залі, бібліотеці, майстернях, на спеціальному городі при дитячому садку тощо. Цей етап є інтегративно-продуктивним.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки, ми підкреслимо, що освітня діяльність ступеня дошкільної освіти Китаю все більше стає галуззю суспільного виробництва, від результатів якої залежить майбутній розвиток держави. У системі дошкільної освіти визначено законодавчу базу і регламент діяльності ЗДО, враховано запити «користувачів» освітніх послуг, забезпечено професійну підготовку відповідних носіїв освітніх послуг, приділено увагу науково-методичному забезпеченню.

Сучасний рівень дошкільної освіти в Китаї досягався протягом останніх ста років шляхом послідовного проходження різних етапів: пропедевтичного, репродуктивного, автономного, інтегративно-накопичувального, інтегративно-продуктивного. Різниця у змісті та формі дошкільної освіти на різних етапах була обумовлена складною взаємодією історичних, культурно-етнічних, соціальних, політичних, інших чинників, які відбивають національну своєрідність розвитку всієї системи освіти Китаю, зокрема дошкільної, а також готовність до співпраці з іншими країнами у галузі освіти.

На основі аналізу досліджень науковців, а також з урахуванням політико-економічного розвитку Китаю виділено п'ять етапів становлення і розвитку китайської системи дошкільної освіти за такими показниками: історико-політичні умови розвитку країни; нормативно-правові документи, що регламентують діяльність системи освіти загалом і ЗДО зокрема; програмно-методичне і кадрове забезпечення роботи ЗДО. З урахуванням вищезазначених показників визначено етапи становлення дошкільної освіти Китаю: перший етап (1903-1948 рр.) - пропедевтичний; другий етап (1949-1965 рр.) - репродуктивний; третій етап (1966-1976 рр.) - автономний; четвертий етап (1977-2000 рр.) – інтегративно-накопичувальний; п'ятий етап (із 2001 року по теперішній час) – інтегративно-продуктивний.

Перспективним ми вважаємо вивчення чинників формування готовності вихователів ЗДО у Китаї до інноваційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Li Lanqing. Education for 1,3 Billion. Foreign Language Teaching and Research Press. Pearson Education, 2004. 483 p.
2. Wang Victor C. X. Instructional Strategies of Distance Education Instructors in China. *The Journal of Educators Online*. 2016. Vol. 3, № 1. P. 1–25.
3. The Reform and Development in Teacher Education in China URL: <http://www.ictc.ecnu.cn/EN/show.asp?id=547>.
4. Коротаєва Е. В., Цин Хе, Білоусова С. До питань патріотичного виховання дітей у дитячих садах Китаю. 2017. № 6. С. 170-174.
5. Мен Сяююань. Про дошкільну освіту в Китаї. *Педагогічна освіта: традиції та інновації: мат-ли Всерос. студ. Форуму*. 2012. С. 34-35.
6. Лунычек В. Е. Сучасна освіта Китаю: проблеми і перспективи розвитку. *Постметодика*. 2013. № 1. С. 47-54.
7. Семенова С. С. Освіта в Китаї: історія і сучасність. *Вісник ТГПУ*. 2012. № 5.
8. Хасан. Мао Цзедун Цитати і Афоризми. URL: <https://www.stihi.ru/2015/06/09/4193>
9. Цзун Ч. Ц. Дошкільна освіта в Китаї: Досвід розвитку освітньої системи. *Сучасні проблеми науки та освіти*. 2015. № 1. URL: <https://scienceeducation.ru/ru/article/view?id=18235>
10. Чжан Лісін. Особливості організації дошкільної освіти в КНР. *Дошкільне виховання*. 2019. № 12. С. 95-104.
11. Чжан Лісін. Нарис історії дошкільної освіти в Китаї. *Викладач XXI століття*. 2020. № 4.
12. 王里 中国 学前教育 历史 北京 师范大学 出版社 1990. Ван Лі. Історія дошкільної освіти в Китаї. Пекін: Вид-во Пекінського педагогічного університету, 1990. С. 348.
13. 国家 中长期 教育改革 和 发展规划 纲要 2010- 2020 年) Державний середньостроковий і довгостроковий план реформ і розвитку освіти [прийнятий у 2010 р.]. URL: www.china.org.cn
14. 幼儿园 教育 指导 纲要 (试行) Директивна програма з дошкільної освіти (експериментальний варіант) [прийнята в 2001 р.]. URL: <http://old.moe.gov.cn/>

REFERENCES:

1. Li Lanqing.(2004) Education for 1.3 Billion. Foreign Language Teaching and Research Press. Pearson Education, 483 p.
2. Wang Victor C. X. (2016) (January). Instructional Strategies of Distance Education Instructors in China / Victor C. X. Wang, Peter Kreysa // The Journal of Educators Online. Vol. 3, 1. - P. 1–25.
3. The Reform and Development in Teacher Education in China URL: <http://www.ictc.ecnu.cn/EN/show.asp?id=547>.
4. Korotaeva E.V, Qing He, Belousova S.(2017) Do pytan' patriotychnoho vykhovannya ditey v dytyachykh sadakh Kytayu [On the issues of patriotic upbringing of children in kindergartens in China]. № 6. pp. 170–174. (in Ukrainian)
5. Meng Xiaoyuan.(2012). Pro doshkil'nu osvitu v Kytayi.[About preschool education in China]. *Pedagogical education: traditions and innovations: Matthew Vseros. stud. Forum*. pp. 34–35. (in Ukrainian)
6. Lunyachek V. E (2013) Suchasna osvita Kytayu: problemy i perspektyvy rozvytku [Modern education in China: problems and prospects]. *Postmethodology*. No 1. С. 47–54. (in Ukrainian)
7. Semenova S.S (2012) Osvita v Kytayi: istoriya i suchasnist'[Education in China: history and modernity]. *Bulletin of the TSPU*. 2012. № 5. (in Ukrainian)
8. Hassan Mao Zedong Quotes and Aphorisms URL: <https://www.stihi.ru/2015/06/09/4193>
9. Zong C. C.(2015) Doshkil'na osvita v Kytayi: Dosvid rozvytku osvitynoi systemy[Preschool education in China: The experience of the educational system]. *Modern problems of science and education*. № 11. URL: <https://scienceeducation.ru/ru/article/view?id=18235> (in Ukrainian)
10. Zhang Lising.(2019) Osoblyvosti orhanizatsiyi doshkil'noyi osvity v KNR [Features of the organization of preschool education in China]. *Preschool education*. № 12. pp. 95–104. (in Ukrainian)
11. Zhang Lising (2020) Narys istoriyi doshkil'noyi osvity v Kytayi[Essay on the history of preschool education in China]. *Teacher of the XXI century*. № 4. (in Ukrainian)
12. 王里 中国 学前教育 历史 北京 师范大学 出版社 (1990). Wang Li. History of preschool education in China. Beijing: Beijing Pedagogical University Press, 1990. P. 348.
13. 纲要 中长期 教育改革 和 发展规划 纲要 2010- 2020 年) National Medium and Long-Term Plan for Education Reform and Development [adopted in 2010] URL: www.china.org.cn
14. 幼儿园 教育 指导 纲要 (试行) Directive Program on Preschool Education (experimental version) [adopted in 2001] URL: <http://old.moe.gov.cn/>